

УЗОРЫ, ШТО ІДУЦЬ АД СЭРЦА

Ці ёсць у вас радавое дрэва, якое захоўвае памяць аб продках? Вось такое stylізаванае дрэва з сініх птушак створана сваімі рукамі ў сям'і Чырвонцавых з Маладзечна (на ілюстрацыі ўнізе). Сямейная дынастыя майстроў выцінанкі вядомая не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі. Іх непаўторныя творы можна пабачыць у краязнаўчых музеях Маладзечна, Заслаўя, Мінска. Таксама іх работы знаходзяцца ў асабистых калекцыях у Польшчы, Расіі, Літве, Украіне, Германіі, ЗША і Японіі.

Вікторыя Мікітаўна Чырвонцава.

Творчы пачатак сямейнай дынастыі паклала член Саюза майстроў Беларусі Вікторыя Чырвонцава. У канцы 1980-х гадоў яна пачала працаваць у мастацкай школе. Прыгадаўшы, як у пасляваенныя гады,

Лізавета і Наталля Чырвонцавы.

калі нічога не было, нават прастай тканіны не хапала, яны з маці аздаблялі хату ажурнымі карункамі, выразанымі з паперы, педагог вырашыла адрадзіць гэты старажытны від народнай творчасці.

З цягам часу ёй прапанавалі ўзначаліць аддзяленне дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва ў Маладзечанскім музычным вучылішчы. Тут яна распрацавала праграму па выкладанні выцінанкі, і гэты від творчасці выйшаў на больш высокі ўзровень. Пачалі з'яўляцца вобразы, ідэі і нават праекты. Цяпер маладзечанская школа выцінанкі вылучаецца выразнай stylізаванай, лаканізмам форм, глыбокім сімвалізмам і багатай тэматыкай.

Вікторыю Мікітаўну з упэўненасцю можна назваць «маці» ўсіх маладзечанскіх майстроў, якія займаюцца выцінанкай. У

ліку яе выхаванцаў такія вядомыя ў Беларусі майстры, як Вольга Бабурына і Наталля Сухая. Жанчына аддала народнай творчасці ўсё сваё жыццё і ні на хвіліну не пашкадавала.

Сямейную дынастыю працягваюць дзеці. Дачкі, Наталля і Лізавета, працуюць у музыч-

прыходзіць нечакана. Яна бярэ ў рукі цэлы ліст паперы, складае яго ў некалькі разоў — і пачынае выразаць незвычайныя ўзоры і сімвалы. Тут галоўнае — фантазія. Ідэі для сваіх работ Лізавета знаходзіць па-рознаму. Асабліва ёй дапамагае беларуская літаратура, музыка. Падарожжы па родных мясцінах таксама пакідаюць свой след у творах. Вобразы можна пабачыць нават у снах. Так здарылася, напрыклад, з карцінай, якая так і называецца «Сны».

Цікава, колькі ж часу патрэбна майстру, каб стварыць сапраўдны шэдэўр? Самая вялікая работа — «Міфалагічныя вобразы Беларусі» — складалася з трох частак і выконвалася каля шасці месяцаў, большасць з якіх пайшла на выношванне ідэі. Лізавета звярнулася менавіта да міфалогіі, таму што гэтая тэма сапраўды цікавая і, можна сказаць, бясконца. У цэнтры работы — усім нам вядомыя русалкі: прыгожыя фантастычныя дзяўчаткі так і маняць простых хлопцаў у ваду. Правая частка перадае вобраз Лесуна, а левая — увабляе Ярылу, Бога ўрадлівасці і жыццёвых сіл прыроды.

Яшчэ ў творах прысутнічае рэлігійная тэма. Назва для работы «І ўдзень, і ўначы» ўзятая з малітвы. А «Святое дрэва» яна рабіла спецыяльна для прадстаўніка Папы Рымскага з Ватыкана.

Сям'я Чырвонцавых — гонар нашага горада. Свой талент яны не толькі пераносяць на паперу, але і перадаюць яго з пакалення ў пакаленне.

Юлія СТРЫГА,
вучаніца 10 класа
Лебедзеўскай сярэдняй школы
Маладзечанскага раёна.
Фота з архіва сям'і Чырвонцавых.

«Маці і дзеці»

Пра аўтара

Вікторыі 15 гадоў. Паводле слоў настаўнікаў школы, дзяўчына працягвае цікавасць да англійскай і беларускай моў, спрабуе пісаць вершы, замалёўкі. Вікторыя — пераможца раённай алімпіяды па беларускай мове (дыплом першай ступені ў 2012—2013 гг.), рыхтуецца да паступлення ў лінгвістычны ўніверсітэт. З'яўляецца рэдактарам гмінацінай газеты «Віват, гімназісты!». Цікавіцца гісторыяй роднага краю, збірае матэрыял пра вядомых людзей Дзятлаўшчыны. Таму, напэўна, невыпадкава абрала тэмай свайго допісу ў рэдакцыю лёс і жыццё вядомага ў раёне і за яго межамі педагога.

ПОДЗВІГ НАСТАЎНІКА

У музей гімназіі №1 г. Дзятлава трапіў ліст, напісаны выпускніком СШ №1 г. Дзятлава 1955 года Чарнецкім Міхаілам Валянцінавічам. Ён пачынаецца так: «Жыхары раёна павінны ведаць сваіх герояў! Адзін з іх — Валувіч Аляксандр Аляксандравіч». Размова ў гэтым лісце ідзе пра выпадак з жыцця былога настаўніка беларускай мовы і літаратуры, якога з удзячнасцю ўспамінаюць сотні выпускнікоў. Сустрэча з ветэранам педагогічнай працы дала магчымасць даведацца шмат цікавага пра гэтага сціплага, высакароднага чалавека.

Аляксандр Аляксандравіч Валувіч нарадзіўся ў 1926 годзе ў вёсцы Ходасы Наваградскага раёна ў сям'і сялянскай сям'і. Вайну сустрэў 15-гадовым юнаком. Калі ў 1944 годзе немцы збіраліся адправіць групу моладзі для работ у Германію, пяць хлопцаў з вёскі вырашылі ісці ў партызаны. Так васьмнаццацігадовы Аляксандр апынуўся ў атрадзе Жданава партызанскай брыгады імя Дзяржынскага.

Пасля прыходу нашых войскаў з партызанай сфарміравалі знішчальны атрад, які павінен быў лавіць у лясках акружаных немцаў, паліцаяў, забіраць у мясцовага насельніцтва зброю. Аляксандр з таварышамі неяк канваіраваў каля 500 немцаў да Мірскага замка. Шлях быў вельмі цяжкім, таму што даводзілася ісці пехатою. У канцы жніўня 1944 года Аляксандра і многіх яго таварышаў прызвалі ў армію. Самых маладых — 1926 года нараджэння — адправілі ў запасны атрад, астатніх — у войска. Аляксандр трапіў у горад Шуя Іванаўскай вобласці, дзе дэмабілізаваныя франтавікі рыхтавалі маладых салдат, якіх потым адпраўлялі на фронт. Аляксандра, як аднаго з самых здольных юнакоў, пакінулі інструктарам. Цяпер ён ужо сам навучаў навабранцаў.

Тут, у Шуі, і сустрэў Перамогу, але дэмабілізаваўся толькі ў пачатку 1946 года. Папрацаваўшы інструктарам, зразумеў, што выкладанне — яго прызначэнне. Вярнуўшыся дадому, вырашыў, што павінен пайсці вучыцца на настаўніцкі курсы ў Наваградскае педвучылішча. На шчасце, бацька Аляксандра вярнуўся з фронту і мог самастойна займацца гаспадаркай. Далей маладога чалавека чакала вучоба ў Баранавіцкім педагогічным інстытуце. Для атрымання вышэйшай адукацыі паступіў на завочнае аддзяленне ў Мінскі педінстытут, затым перавёўся ў Гродзенскі.

...Пра тое, што пасля вайны да настаўніка сталіся з вялікай павагай, гаворыць і такі факт. Малады хлопец выйшаў з аддзела адукацыі з новым прызначэннем, але ісці яму не было куды. Ён у роздуме прысеў на свой дарожны чамадан. Школьніцы, убачыўшы маладога настаўніка, адразу прапанавалі пажыць у іх, пакуль ён не знойдзе пастаянную кватэру. Так у Наваельні з'яўляюцца новы настаўнікі беларускай мовы і літаратуры.

Але не толькі выкладанне беларускай мовы і літаратуры цікавіла маладога настаўніка. Ён наведваў гурткі мастацкай самадзейнасці, што працавалі ў РДК, захапіўся працай чырванадрэўшчыка — рабіў мэблю, скарбонкі і іншыя рэчы з дрэва. Гэтай справай ён захапляўся яшчэ ў дзяцінстве — сам зрабіў балалайку. І сёння ў яго кватэры шмат прадметаў, мэблі, зробленых уласнымі рукамі. Адзін з любімых заняткаў Аляксандра Аляксандравіча — рыбная лоўля і паляванне, а таксама фатаграфаванне. А яшчэ ён любіць спяваць, быў доўгі час удзельнікам хору, дзе і пазнаёміўся са сваёй жонкай — Ганнай Міхайлаўнай.

Неўзабаве маладуу сям'ю ўжо радавалі дзве цудоўныя дачушкі, якія, як і іх бацькі, захапіліся музыкай — вучыліся іграць на фартэпіяна, былі цудоўнымі вучаніцамі. Сёння Алена — доктар біялагічных навук, загадчыца навуковай лабараторыі Інстытута батанікі АН РБ, а Вольга працуе настаўніцай матэматыкі ў Гомелі.

Сорак пяць гадоў прысвяціў школе Аляксандр Аляксандравіч, восем з іх прапрацаваў ужо на пенсіі. Са шчырасцю і цеплынёй успамінае ён сваіх калег па рабоце, якія маглі дапамагчы ў цяжкай хвіліне, падставіць сваё плячо.

Заўсёды акуратна адзеты, спакойны, ураўнаважаны настаўнік, які не дазваляў непаважлівых адносін з боку навучэнцаў ні да сябе, ні да іншых людзей, умеў знайсці падыход да «цяжкіх» вучняў, карыстаўся ў іх аўтарытэтам. З успамінаў Чарнецкага М.В., выпускніка СШ №1 1955 года: «Калі я вучыўся ў 5-м класе, Аляксандр Аляксандравіч даведаўся, што група хлопчыкаў курыць у закінутым доме. Ён папярэдзіў нас, што будзе ставіць пытанне аб выключэнні курыльшчыкаў са школы. Гэта было для мяне страшным пакараннем. Я нічога не сказаў бацькам і чакаў, калі мяне з імі выклічуць у школу. Прайшло нямаля часу, пакуль хлопцы даведаліся, што настаўнік нікому нічога не сказаў, аднак гэты выпадак стаў для нас сапраўдным урокам. Да сёння я ніводнага разу не ўзяў у рукі цыгарэту».

Менавіта Міхаіл Валянцінавіч Чарнецкі і расказаў нам пра подзвіг, які здзейсніў Аляксандр Аляксандравіч у 1949 годзе, калі быў яшчэ зусім маладым настаўнікам.

«Калі я ўспамінаю свае школьныя гады, — піша ён далей, — у памяці ўсплывае мужны ўчынак нашага настаўніка Валувіча Аляксандра Аляксандравіча. Глыбокая восень, на палях і дарогах ужо ляжыць першы снег, рэкі пакрыты яшчэ нетрывалым лёдам, тэмпература паветра каля 10 градусаў марозу.

Каля парку, з правага боку, быў масток, перагароджаны плацінай. За мостам стаяў драўляны будынак, у якім вучыліся мы, пяцікласнікі, тры класы больш як па трыццаць чалавек. Калі па школе пранеслася «На рацэ тонюць дзеці!», хутка на беразе ўжо стаяў натоўп. Першага, каго я убачыў, быў Аляксандр Аляксандравіч. Ён скінуў з сябе вопратку, валенкі і павольным крокам рухаўся да сярэдзіны ракі ў бок праталіны, у якой боўталіся тры хлопчыкі. У дзяцей заканчваліся сілы, яны раз за разам з галавой аказваліся ў вадзе.

Раптам лёд пад настаўнікам праваліўся і ён па грудзі апынуўся ў вадзе. Ламаючы лідзіны перад сабой, ён вольна пайшоў да праталіны, усё глыбей і глыбей апускаючыся ў ваду. Вось ён дацягнуўся да першага хлопчыка, ірвануў яго з вады і выцягнуў на лёд бліжэй да берага. Затым рушыў за наступным. А трэцяга ледзьве паспеў выратаваць, бо той ужо ляжаў на дне. Замерзлы настаўнік не адважыўся ныраць у ледзяную ваду, але змог нагой прыўзняць хлопчыка, а потым выцягнуў яго за каўнер на паверхню».

Пры сустрэчы мы папрасілі самога Аляксандра Аляксандравіча ўзгадаць гэту падзею. Аказалася, што настаўнік памятае прозвішчы выратаваных дзяцей — Козел, Цыгель і Хілевіч. На наша пытанне «Чаму вы кінуліся ў ледзяную ваду?» адказаў, што не думаў пра небяспеку ў той момант, проста пабег ратаваць дзяцей, бо лічыць і сёння, што настаўнік першы павінен прыйсці на дапамогу.

...Сярод выпускнікоў школы №1 нямаля педагогаў, якія працуюць у розных гарадах Беларусі. Многія з іх выбралі сваю прафесію дзякуючы таленту і самаадданасці такіх настаўнікаў, як Аляксандр Валувіч. Роля настаўніка ў жыцці чалавека вельмі значная. Таленавітыя, неабыхавыя да чужога гора і несправядлівасці людзі выходзяць такіх жа таленавітых і неабыхавых вучняў.

Вікторыя БАРАНОЎСКАЯ, вучаніца 9 класа гімназіі №1 г. Дзятлава.

Пра аўтара

Юліі 16 гадоў. Дзяўчына цікавіцца рок-музыкай, любіць разважаць пра мінулае і будучыню.

— Мой дэвіз: не бойся выказваць сваю думку і ніколі не адступай ад яе. Я лічу, што кожны чалавек мае права выбару. Ён сам павінен выбіраць шлях, па якім варты ісці ў далейшым. Асабіста я ўжо выбрала свой: хачу стаць журналістам, мець вялікую сям'ю, разам з якой буду падарожнічаць па Беларусі і іншых краінах, — каза дзяўчына. Каб наблізіць мару, яна займаецца ў гуртку «Школа журналістыкі» пры Маладзечанскім цэнтры творчасці дзяцей і моладзі «Маладзік».

Для Юліі вельмі важныя зносіны з людзьмі. «Менавіта таму я і выбрала прафесію журналіста. Мне цікава ўсё, што адбываецца навакол. Я лічу, што разуменне, праўда, культура і давер — гэта самае галоўнае. Не менш важнымі для мяне з'яўляюцца блізкія людзі — мая сям'я і сябры».